

Date: 5th October-2026

LOGOPEDIYA SOHASINI RIVOJLANTIRISH: BOLALAR UCHUN SOG‘LOM MULOQOT MUHITINI YARATISH

Mamatova Aziza Buribayevna

Alfraganus universiteti Pedagogika va psixologiya kafedrası pedagogika fanlari
bo‘yicha falsafa doktori (PhD.), dotsent

Ergashova Sayyoraxon G‘ayratxo‘ja qizi

Alfraganus universiteti talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqolada zamonaviy jamiyatda logopediya sohasining o‘rni, bolalarda uchraydigan nutqiy muammolar, ularning yuzaga kelishiga ta’sir etuvchi omillar hamda mazkur muammolarni bartaraf etishda logopedik yondashuvning ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, bolaning nutqiy rivojlanishiga oila, ta’lim muassasasi, tengdoshlar muhiti, axborot texnologiyalari va kundalik muloqotning ta’siri tahlil qilingan. Maqolada logopedik xizmatlarni rivojlantirish, malakali mutaxassislar tayyorlash, nutqiy qiyinchiliklarni erta aniqlash, korreksion-pedagogik yordamni takomillashtirish, ota-onalar bilan hamkorlikni mustahkamlash hamda bolalar uchun sog‘lom psixologik va ijtimoiy muhit yaratishga doir takliflar bayon etilgan.

Kalit so‘zlar: logopediya, nutq, bola, nutq buzilishlari, logoped, korreksiya, nutqiy rivojlanish, sog‘lom muhit, oila, ta’lim, psixologik yordam, muloqot, inklyuziv ta’lim, erta tashxis.

KIRISH. Inson hayotida nutqning o‘rni beqiyosdir. Inson o‘z fikri, his-tuyg‘ulari, istak va ehtiyojlarini boshqalarga, avvalo, nutq orqali yetkazadi. Bola uchun nutq nafaqat muloqot vositasi, balki tafakkur, bilim, ijtimoiy munosabatlar va shaxsiy rivojlanishning ham muhim omilidir. Bola atrofidagi olamni o‘rganish jarayonida savollar beradi, javoblarni tinglaydi, yangi so‘zlarni o‘zlashtiradi va o‘z fikrini ifodalashga harakat qiladi. Shu jarayonda uning lug‘at boyligi, grammatik tuzilmalardan foydalanish qobiliyati, tovushlarni talaffuz qilishi hamda bog‘lanishli nutqi bosqichma-bosqich shakllanib boradi.

Bugungi kunda bolalar nutqining rivojlanishi bilan bog‘liq masalalar alohida e’tibor talab qilmoqda. Ayrim bolalarda tovushlarni noto‘g‘ri talaffuz qilish, so‘zlarning ma’nosini tushunishda yoki gap tuzishda qiyinalish, nutqning kech rivojlanishi, duduqlanish, lug‘at boyligining cheklanganligi kabi nutqiy qiyinchiliklar kuzatiladi. Bunday holatlarni o‘z vaqtida aniqlash va zarur mutaxassislar yordamidan foydalanish bolaning keyingi rivojlanishi uchun muhim ahamiyatga ega.

Nutqdagi qiyinchiliklarni faqat bolaning o‘ziga tegishli muammo sifatida baholash to‘g‘ri emas. Chunki bolaning nutqiy rivojlanishi uning atrofidagi muhit bilan chambarchas bog‘liq. Oila a’zolarining bola bilan qanchalik ko‘p suhbatlashishi, uni diqqat bilan tinglashi, savollariga javob berishi, kitob o‘qib berishi, tengdoshlari bilan muloqot qilishiga sharoit yaratishi hamda ta’lim muassasasidagi muhit uning nutqiy rivojlanishiga ta’sir ko‘rsatadi.

Date: 5th October-2026

Shu sababli logopediya sohasini rivojlantirish masalasiga faqat maxsus mashg'ulotlarni tashkil etish nuqtayi nazaridan emas, balki bolaning yashash, ta'lim olish va muloqot qilish sharoitlarini yaxlit holda hisobga olgan holda yondashish zarur. Bolaning nutqiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlashda logoped, pedagog, psixolog va ot-onalar o'rtasidagi hamkorlik muhim o'rin tutadi.

METODOLOGIYA. Logopediya — nutq buzilishlarini o'rganuvchi, ularning oldini olish va korreksiya qilish usullarini ishlab chiquvchi maxsus pedagogikaning muhim yo'nalishlaridan biridir. Logopedik faoliyatning asosiy maqsadi bolaning nutqiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash, mavjud nutqiy qiyinchiliklarni kamaytirish va uning muloqot imkoniyatlarini kengaytirishdan iborat.

Bolalar nutqining rivojlanish qonuniyatlari, nutq buzilishlarining yuzaga kelish omillari, ularni aniqlash hamda korreksion-pedagogik yordam ko'rsatish masalalari logopediya, psixolingvistika, neyropsixologiya, maxsus pedagogika va bolalar psixologiyasi kabi fanlarning muhim tadqiqot yo'nalishlari hisoblanadi.

Bola nutqining rivojlanishini o'rganishda olimlarning nazariyalari, ilmiy qarashlari va asosiy xulosalarini o'zaro bog'liq holda tahlil qilish muhimdir. Bunday yondashuv nutqiy qiyinchiliklarni faqat talaffuz bilan cheklab qo'ymasdan, bolaning umumiy rivojlanishi, tafakkuri, muloqoti va ijtimoiy faoliyati bilan bog'liq holda tushunishga yordam beradi.

Rus olimlaridan Lev Semyonovich Vigotskiy (1896–1934) bola rivojlanishini ijtimoiy muhit, kattalar bilan muloqot va tafakkurning shakllanishi bilan uzviy bog'liq holda o'rgangan. Uning ilmiy qarashlarida nutq va tafakkur o'rtasidagi munosabat, ichki nutqning shakllanishi hamda rivojlanish jarayonidagi qiyinchiliklar muhim o'rin tutadi. Vigotskiy yondashuvining ahamiyati bola nutqini faqat talaffuz nuqtayi nazaridan emas, balki muloqot, tafakkur va ijtimoiy faoliyat bilan bog'liq yaxlit tizim sifatida ko'rib chiqish imkoniyatini yaratishidadir.

Aleksandr Romanovich Luriya (1902–1977) nutq faoliyatining miya faoliyati bilan bog'liqligi, afaziya, nutqiy harakatlarning buzilishi va oliy psixik funksiyalarning tizimli xususiyatlarini tadqiq etgan. Uning ilmiy ishlari nutq faoliyatining murakkab mexanizmlarini tushunish va ayrim nutq buzilishlarining neyropsixologik asoslarini o'rganishda muhim ahamiyatga ega.

Roza Yevgenyevna Levina (1908–1989) bolalarda nutqning umumiy rivojlanmaganligi, fonetik-fonematik jarayonlar hamda nutqning leksik-grammatik tizimidagi qiyinchiliklarni o'rganishga katta hissa qo'shgan. Uning ilmiy yondashuvining ahamiyati nutq buzilishlarini faqat ayrim tovushlarning noto'g'ri talaffuzi bilan cheklamasdan, fonetik, fonematik, leksik va grammatik jihatlarining o'zaro aloqadorligi asosida tahlil qilishda namoyon bo'ladi.

Mixail Yefimovich Xvatsev (1883–1977) logopediya fanining shakllanishi va rivojlanishiga, nutq buzilishlarini o'rganish hamda korreksion ish usullarini ishlab chiqishga munosib hissa qo'shgan olimlardan biridir.

Jan Piaje (1896–1980) bolalar tafakkurining yoshga bog'liq rivojlanishi, tushunchalarning shakllanishi va bolaning bilimni faol o'zlashtirishini tadqiq etgan.

Date: 5th October-2026

O'zbekistonda ham logopediya va maxsus pedagogika sohalarining rivojlanishiga qator olimlar hissa qo'shgan. Jumladan, L.R.Mo'minova, R.Sh.Shomaxmudova, M.Yu.Ayupova, Z.M.Axmedova, N.Z.Abidova, V.S.Raxmonova, D.A.Nurkeldiyeva, Sh.D.Shokirova, Sh.E.Toxtayarova, M.B.Mamatova, A.B.Mamatova, O.Y.Bozorov, D.T.Gapurova, U.Utbosarova kabi olimlarning ilmiy-metodik ishlari ushbu yo'nalishning rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etadi.

NATIJALAR. Logoped faoliyatini faqat tovushlarni to'g'ri talaffuz qilishga o'rgatish bilan cheklash mumkin emas. Logoped bolaning fonematik eshitishi, lug'at boyligi, grammatik tuzilmalardan foydalanishi, bog'lanishli nutqi va muloqot ko'nikmalarini ham rivojlantirishga e'tibor qaratadi.

Bola nutqining rivojlanishi uning boshqa faoliyatlari bilan ham chambarchas bog'liq. Masalan, bola o'z fikrini aniq ifodalashda qiynalsa, dars jarayonida savollarga javob berishi yoki tengdoshlari bilan muloqotga kirishishi qiyinlashishi mumkin. Ayrim vaziyatlarda u o'zini noqulay his qilishi va muloqotdan chekinishi ham ehtimoldan xoli emas. Shu sababli nutqiy qiyinchiliklarni imkon qadar erta aniqlash va bolaning individual ehtiyojlariga mos yordamni tashkil etish muhimdir.

Logopediya pedagogika, psixologiya, tibbiyot va boshqa fanlar bilan uzviy aloqada rivojlanadi. Bu esa logoped mutaxassisidan nafaqat nutq buzilishlari haqidagi bilimlarni, balki bolaning umumiy rivojlanish xususiyatlarini tushunishni ham talab qiladi.

Har bir bola o'ziga xos sur'atda rivojlanadi. Bir bola yangi so'zlarni tez o'zlashtirishi mumkin, boshqa bola esa ayrim nutqiy ko'nikmalarni shakllantirish uchun ko'proq vaqt va qo'shimcha yordamga ehtiyoj sezadi. Shu sababli bolaning rivojlanishini faqat boshqa bolalar bilan taqqoslash orqali baholash to'g'ri emas. Uning yoshi, individual xususiyatlari, muloqot sharoitlari va rivojlanish dinamikasi hisobga olinishi kerak.

Nutq asta-sekin shakllanadi. Dastlab bola turli tovushlar va imo-ishoralar orqali o'z ehtiyojlarini bildiradi. Keyinchalik alohida so'zlarni o'zlashtiradi, so'zlardan sodda gaplar tuzishni o'rganadi. Vaqt o'tishi bilan savollarga javob berish, voqealarni izchil bayon qilish va suhbatda faol ishtirok etish kabi ko'nikmalar rivojlanadi.

Nutqiy rivojlanishda bolaning kattalar bilan muloqoti katta ahamiyatga ega. Bola kattalarning nutqini tinglaydi, yangi so'zlarni o'zlashtiradi va ularni asta-sekin mustaqil nutqida qo'llay boshlaydi. Shu sababli bola bilan muntazam suhbatlashish, uning savollariga javob berish va fikrlarini diqqat bilan tinglash foydalidir.

Bola gapirayotgan paytda uning so'zini tez-tez bo'lish yoki gapini uning o'rniga tugatib qo'yish mustaqil fikr bildirish imkoniyatini cheklashi mumkin. Kattalar bolaga o'z fikrini erkin ifodalashi uchun yetarli vaqt berishlari, uning gapini sabr bilan tinglashlari lozim.

Bolalarda kuzatiladigan nutqiy qiyinchiliklar turli ko'rinishlarda namoyon bo'lishi mumkin. Ulardan biri ayrim tovushlarni noto'g'ri talaffuz qilishdir. Ba'zi bolalar muayyan tovushlarni boshqa tovushlar bilan almashtirishi, tushirib qoldirishi yoki noto'g'ri talaffuz qilishi mumkin. Bunday holatlarda logoped bolaning nutqini tekshiradi, qiyinchiliklarning xususiyatlarini aniqlaydi va individual ehtiyojlariga mos mashqlarni tanlaydi.

Date: 5th October-2026

Yana bir muhim masala — nutqning kech rivojlanishi. Bunday vaziyatda bolaning lugʻat boyligi cheklangan boʻlishi, soʻzlarni tushunish yoki oʻz fikrini gaplar orqali ifodalashda qiyinchiliklar kuzatilishi mumkin. Nutqiy qiyinchiliklarning sabablari turlicha boʻlgani sababli ularni faqat bitta omil bilan izohlash toʻgʻri emas.

Birinchi navbatda, bolaning biologik va rivojlanish xususiyatlarini hisobga olish zarur. Eshitish bilan bogʻliq muammolar, ayrim nevrologik holatlar va rivojlanish xususiyatlari nutqning shakllanishiga taʼsir qilishi mumkin. Zarur hollarda logoped boshqa tegishli mutaxassislar bilan hamkorlikda ish olib boradi.

Ikkinchi muhim omil — bolaning nutqiy muhiti. Bola kun davomida kattalar bilan kam muloqot qilsa, nutqni amalda qoʻllash imkoniyatlari ham cheklanishi mumkin. Shu bois bolaning kundalik faoliyatida mazmunli suhbat, oʻyin va savol-javoblar uchun sharoit yaratish muhimdir.

Uchinchi omil — oiladagi munosabatlar. Bola oʻzini xavfsiz va erkin his qiladigan oilaviy muhitda savol berishga, fikrini ifodalashga va muloqotga kirishishga koʻproq intilishi mumkin. Ota-onaning qoʻllab-quvvatlashi bolaning muloqotga boʻlgan ishonchini mustahkamlashga yordam beradi.

Toʻrtinchi omil — taʼlim muhiti. Maktabgacha taʼlim tashkiloti va maktabda bola oʻz fikrini aytishdan qoʻrqmaydigan, nutqiy xatolari uchun masxara qilinmaydigan hamda tengdoshlari tomonidan hurmat qilinadigan sharoit yaratilishi zarur.

Zamonaviy axborot texnologiyalari kundalik hayotning ajralmas qismiga aylangan. Telefon, planshet, televizor va internetdan taʼlim olish, maʼlumot izlash hamda hordiq chiqarish maqsadida foydalanish mumkin. Biroq ekranga uzoq vaqt davomida passiv tarzda qarab oʻtirish jonli muloqotning oʻrnini toʻliq bosa olmaydi.

Nutqiy rivojlanish jarayonida bola nafaqat eshitgan maʼlumotini qabul qilishi, balki uni qayta ishlashi, savol berishi, javob qaytarishi, oʻz fikrini ifodalashi va suhbatdoshining fikriga munosabat bildirishi ham muhimdir. Shu sababli axborot texnologiyalaridan foydalanishda bolaning yoshi, ehtiyojlari va mashgʻulot mazmuni hisobga olinishi lozim.

Ota-onalar texnologiyalardan foydalanishni faqat taqiqlash bilan cheklanmasdan, ulardan oqilona foydalanish usullarini ham qoʻllashlari mumkin. Masalan, bola taʼlimiy videoni tomosha qilgandan soʻng, ota-ona u bilan video mazmuni haqida suhbatlashishi mumkin.

“Videoda nima sodir boʻldi?”, “Qaysi qahramon senga yoqdi?”, “Nima uchun bunday voqea yuz berdi?” kabi savollar bolaning fikrlashini va nutqiy faolligini ragʻbatlantiradi. Bunda asosiy maqsad bolani koʻproq gapirishga majburlash emas, balki uning fikrini erkin ifodalashi uchun qulay sharoit yaratishdir.

Eng muhimi, telefon va boshqa elektron qurilmalar bolaning ota-onasi, aka-ukalari, opa-singillari hamda tengdoshlari bilan jonli muloqotini toʻliq almashtirib qoʻymasligi kerak.

Oila bolaning dastlabki tarbiya va muloqot muhitidir. Bola dastlabki soʻzlarni, muloqot usullarini va atrofdagilar bilan munosabatga kirishish koʻnikmalarini, avvalo, oilada oʻzlashtiradi. Ota-onaning bola bilan suhbatlashishi kundalik hayotning oddiy qismi boʻlsa-da, uning nutqiy rivojlanishini qoʻllab-quvvatlashda muhim oʻrin tutadi.

Date: 5th October-2026

Birgalikda ovqatlanish, sayr qilish, o'yin o'ynash, kitob o'qish va kundalik voqealar haqida suhbatlashish bolaning nutqiy faolligini oshirishga yordam berishi mumkin. Bunday faoliyatlar davomida bola yangi so'zlarni eshitadi, ularning ma'nosini tushunishga harakat qiladi va o'z fikrini ifodalash imkoniyatiga ega bo'ladi.

Bolaga kitob o'qib berish nutqni rivojlantirishga ko'maklashuvchi foydali faoliyatlardan biridir. Hikoya o'qilgandan so'ng bolaning fikrini so'rash, rasmlarni ko'rsatib voqealarni bayon qilishga undash, qahramonlarning harakatlarini muhokama etish mumkin.

Masalan, "Keyin nima bo'ldi?", "Nima uchun qahramon bunday yo'l tutdi?", "Sen uning o'rnida bo'lganida nima qilarding?" kabi savollar bolaning fikrlashini faollashtiradi. Bunday suhbatlarda asosiy maqsad bolaning javobini tekshirish emas, balki uni mustaqil fikrlashga va o'z fikrini erkin ifodalashga rag'batlantirishdir.

Bola uchun o'yin oddiy ko'ngilochar faoliyat emas. O'yin davomida u fikrlaydi, tasavvur qiladi, yangi so'zlarni o'zlashtiradi va boshqalar bilan muloqotga kirishadi. Shu sababli o'yinlardan logopedik mashg'ulotlarda maqsadli foydalanish bolaning qiziqishini oshirish va nutqiy faolligini rag'batlantirishga yordam beradi.

Logopedik mashg'ulotlarda rasmlar bilan ishlash, predmetlarni nomlash, ularning xususiyatlarini tavsiflash, hikoya tuzish, savollarga javob berish va rolli o'yinlarni tashkil etish mumkin. Bunday faoliyatlar bolaning lug'at boyligini kengaytirish, gap tuzish va bog'lanishli nutq ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

O'yin tanlashda bolaning yoshi, qiziqishi, nutqiy imkoniyatlari va individual ehtiyojlarini hisobga olish zarur. Haddan tashqari murakkab topshiriqlar bolaning qiziqishini pasaytirishi mumkin. Shu sababli mashqlar bosqichma-bosqich murakkablashtirilib, bolaning imkoniyatlariga moslashtirilishi lozim.

Tengdoshlar bilan muloqot qilish bolaning ijtimoiy va nutqiy rivojlanishida muhim ahamiyatga ega. Ayniqsa, nutqiy qiyinchiliklari bo'lgan bolalar jamoada o'zlarini erkin his qilishlari uchun qo'llab-quvvatlovchi muhit zarur.

Logopediya sohasini yanada rivojlantirish, bolalarga ko'rsatiladigan korreksion-pedagogik yordam sifatini oshirish va ularning muloqot imkoniyatlarini kengaytirish uchun quyidagi yo'nalishlarga e'tibor qaratish maqsadga muvofiq:

1. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari va umumta'lim maktablarida logopedik xizmatni takomillashtirish.
2. Nutqiy qiyinchiliklarni erta aniqlash va tegishli mutaxassislariga yo'naltirish tizimini rivojlantirish.
3. Hududlarda malakali logoped-mutaxassislar sonini oshirish.
4. Logopedlarning muntazam ravishda malaka oshirishlari va zamonaviy metodikalarni o'zlashtirishlari uchun sharoit yaratish.
5. Ota-onalar uchun maslahatlar va ma'rifiy tadbirlarni tashkil etish.
6. Bolalarning individual ehtiyojlariga mos logopedik metodika va mashg'ulotlarni ishlab chiqish.
7. Logopedik xizmatlarda raqamli texnologiyalardan maqsadga muvofiq foydalanish.

Date: 5th October-2026

8. Ta'lim muassasalari, ota-onalar, logopedlar va psixologlar o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish.

9. Bolalar uchun psixologik jihatdan qulay, xavfsiz va qo'llab-quvvatlovchi muhit yaratish.

10. Inklyuziv ta'lim sharoitida nutqiy qiyinchiliklari bo'lgan bolalarga ko'rsatiladigan yordam sifatini oshirish.

11. Logopediya yo'nalishida tahsil olayotgan talabalar uchun amaliyot imkoniyatlarini kengaytirish.

12. Ota-onalarni bolalar nutqini kundalik hayotda rivojlantirishga qaratilgan sodda va amaliy tavsiyalar bilan ta'minlash.

Mazkur yo'nalishlarni amalga oshirishda bolaning manfaatlarini ustuvor deb bilish, uning individual rivojlanish xususiyatlarini hisobga olish va mutaxassislar o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash muhimdir.

MUHOKAMA. Yuqorida yoritilgan masalalar logopedik yordamni faqat maxsus mashg'ulotlar bilan cheklab qo'ymasdan, bolaning kundalik hayoti va ijtimoiy muhitini ham hisobga olgan holda tashkil etish zarurligini ko'rsatadi. Nutqiy rivojlanishni qo'llab-quvvatlashda oila, ta'lim muassasasi va mutaxassislarning hamkorligi alohida ahamiyatga ega.

Bola bilan kundalik suhbatlashish, kitob o'qish, o'yin faoliyatini tashkil etish va tengdoshlari bilan muloqot qilishiga sharoit yaratish nutqiy faollikni rag'batlantirishi mumkin. Biroq bunday faoliyatlar professional logopedik baholash va zarur hollarda maxsus korreksion yordamning o'rnini to'liq bosa olmaydi.

Nutqiy qiyinchiliklarni bartaraf etishda bir xil yondashuvni barcha bolalarga qo'llash maqsadga muvofiq emas. Har bir bolaning nutqiy holati, yoshi, rivojlanish xususiyatlari va ehtiyojlari baholanishi, mashg'ulotlar esa shu asosda rejalashtirilishi lozim.

Shuningdek, bolaning nutqiy xatolariga salbiy munosabat bildirish, uni boshqa bolalar bilan taqqoslash yoki gapirishga majburlash o'rniga, qo'llab-quvvatlovchi va hurmatga asoslangan muloqot muhitini yaratish muhimdir. Bunday yondashuv bolaning o'z fikrini ifodalashga bo'lgan ishonchini mustahkamlashga yordam berishi mumkin.

Logopediya sohasini rivojlantirishda mutaxassislarning kasbiy tayyorgarligini oshirish, zamonaviy metodikalarni o'zlashtirish, ota-onalar bilan hamkorlikni kengaytirish va inklyuziv ta'lim tamoyillarini amaliyotga tatbiq etish muhim yo'nalishlar hisoblanadi.

XULOSA. Xulosa qilib aytganda, logopediya sohasini rivojlantirish bolalarning nutqiy imkoniyatlarini kengaytirish, muloqot ko'nikmalarini shakllantirish va ularning ijtimoiy hayotda faol ishtirok etishlarini qo'llab-quvvatlashda muhim ahamiyatga ega. Nutq bolaning nafaqat muloqot vositasi, balki bilish faoliyati, ta'lim olishi va ijtimoiy munosabatlarining ham muhim tarkibiy qismidir.

Bolalarda uchraydigan nutqiy qiyinchiliklarni o'z vaqtida aniqlash, ularning individual xususiyatlarini hisobga olish va zarur korreksion-pedagogik yordamni tashkil etish bolaning rivojlanish imkoniyatlarini kengaytirishga xizmat qiladi. Bu jarayonda

Date: 5th October-2026

logopedning kasbiy faoliyati bilan bir qatorda, oilaning qo'llab-quvvatlashi, pedagoglarning mas'uliyati va tengdoshlar muhitining ijobiy ta'siri ham muhimdir.

Bola bilan mazmunli suhbatlashish, kitob o'qish, yoshiga mos o'yinlardan foydalanish va uning mustaqil fikr bildirishiga imkon yaratish kundalik hayotda nutqiy rivojlanishni qo'llab-quvvatlashning muhim usullaridir. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalardan oqilona foydalanish va jonli muloqotni saqlab qolish zarur.

Logopediya xizmatlarini takomillashtirish, malakali mutaxassislar tayyorlash, erta aniqlash tizimini rivojlantirish, ota-onalar bilan hamkorlikni mustahkamlash hamda inklyuziv ta'lim sharoitida har bir bolaning ehtiyojlarini hisobga olish sohaning istiqbolli yo'nalishlari hisoblanadi.

Eng muhimi, nutqiy qiyinchiliklari bo'lgan bolalarga nisbatan hurmatli va qo'llab-quvvatlovchi munosabatni shakllantirish lozim. Bola o'zini xavfsiz his qiladigan, fikrini erkin ifodalay oladigan va boshqalar tomonidan qabul qilinadigan muhit uning ta'lim olishi, muloqot qilishi hamda ijtimoiy hayotda ishtirok etishi uchun muhim shartlardan biridir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Аюпова М.Ю. Логопедия. — Тошкент: Ўзбекистон Файласуфлари Миллий Жамияти нашриёти, 2007.
2. Элконин Д.Б. Детская психология. — Москва: Академия.2003.
3. Волкова Л.С. Логопедия –Москва : Владос. 2007.

